

A POLITIKOLÓGUSOK HELYE ÉS SZEREPE AZ ÖNIGAZGATÁSÚ TÁRSADALOMBAN

A szerbiai politológusok egyesületének évi közgyűlését 1978. május 19-én tartottuk meg, a Politikai Tudományok Karán Belgrádban. Az egybegyűltek nemcsak az egyesület munkaprogramjával foglalkoztak, hanem tudományos értekezlet keretében vitattak meg egy-egy időszerű társadalmi-politikai problémát.

A politikai tudományok egyesületének további fejlődéséről és feladatairól az egyesület elnöke, dr. Najdan Pašić tartott beszámolót. Felszólalásában hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a politikai tudományokat mint általában hazánkban minden tudomány- és szakágazatot, közelebb kell hoznunk öngazgatású társadalmunk termelési alapszféráihoz, így meg kell szabadítanunk tudományos kutató munkánkat is az etatista palásttól. Megjegyezte, hogy a politikai tudományok fejlettségi szintje mindig is jelentős fokmérője volt annak, hogy egy társadalom mennyire van felkészülve a saját fejlődésének természetével, lehetőségeivel kapcsolatos demokratikus, de bíráló jellegű párbeszédre. Marxista politikai tudományunk eltelt évtizedeit ezért elsősorban az öngazgatáson alapuló demokratikus döntéshozatal és igazgatás széles körű kiépítése, valamint ezen belül jelentkező ellentmondások és nehézségek megoldása jellemezte.

Forradalmi gyakorlatunk jelentős ideológiai ösztönzést adott és ad a politikai elmélet fejlődésének. Szocialista forradalmunk első fázisában már harcoltunk az osztálytársadalom formái és viszonyai ellen, de ma is tart még a monopolhelyzetek és a bürokrata-technokrata körök elleni küzdelem, miközben olyan megfelelő szervezeti formát keresünk, amelyben az ember munkájával és annak társításával válik saját léte társadalmi feltételeinek urává és valóban szabaddá. Ebben, az ellentmondásokkal teli forradalmi folyamatban, öngazgatásunk nemcsak az akadémiai tudományok szűk kereteiben keletkezett elméletet képviseli, hanem gyakorlatunk szüleménye is. Társadalmi gyakorlatunk és elméletünk dialektikus kapcsolatának eredménye tehát mindaz, amit ma a politikai tudományok tárgykörében kutatunk, fejlesztünk.

Dr. Najdan Pašić megállapítása szerint politikai tudományunk ma is két lehetőség között mozog: egyrészt az eredeti forradalmi gyakorlat, másrészt a politikai pragmatizmus és az akadémikus konzervativizmus nyomása érezhető. Jelenleg hazánkban a politikai tudományok helyzetét három jelentős mozzanat befolyásolja:

— a társadalmi valóságunk újabb jelenségeinek kategorizálása elméleti és módszertani vizsgálódásokat követel;

— társadalmunk tudatosan igyekszik meghatározott célok elérésére, amihez megfelelő fejlesztési program, számos politikai eszköz szükséges;

— társadalmunk embere tevékenyen kiveszi részét a politikai életből, hisz öngazgatású rendszerünk minden tagja a társadalmi változások aktív szubjektuma. Ezzel kapcsolatban jelentős kérdésként jelentkezik annak a viszonynak a meghatározása, ami a dolgozók magatartása és az öngazgatású ideológia között rejlik.

Megállapíthatjuk tehát, hogy nálunk a politikai megoldásokban helyet kell ugyan adnunk meghatározott elméleti állásfoglalásoknak is, de a gyakorlati megoldások sohasem a tudomány receptjeinek egyszerű alkalmazásai. A politikai tudománynak tehát eléggé nyíltnak és elasztikusnak kell lennie az öngazgatás gyakorlatával és tapasztalataival szemben, ugyanakkor azonban eléggé önállónak ahhoz, hogy ellenállhasson irracionalista vagy szubjektivista, esetleg vulgáris empirista törekvéseknek is.

Ennek megfelelően a politológusok egyesülete, mint társadalmi szervezet, nem lehet zárt körű professzionális szerkezetű, hanem az összes érdekelt szubjektumok önkéntes egyesülete. Ezzel kapcsolatban Edvard Kardelj megállapítja: „Nem elég, hogy csak a gyakorlat igényli a tudományt, a tudománynak is keresnie kell a gyakorlattal való kapcsolatot. Nem érhetjük be vele, hogy marxista társadalomtudományunk kifejtje kritikai véleményét és a sajátos álláspontjait, noha erre is szükség van, hanem a gyakorlattal együttműködve felelősséget is kell vállalnia a megoldásokért, és így ellenőriznie föltevéseinek megalapozottságát.” (E. Kardelj: A szocialista öngazgatás politikai rendszerének fejlődési irányai — 231. old.) A tudományos intézmények és a káderek, valamint a szakszolgálatok számára tehát olyan helyet kell biztosítanunk politikai rendszerünk alkotó demokratikus erői között, amelyben azok érvényesíthetik közvetlen befolyásukat a döntéshozatal minden területén.

A közgyűlés további munkája során dr. Radivoje Marinković ismertette a „küldöttrendszer funkcionálása és megvalósulása” c. tudományos kutatómunka körül felmerülő problémákat és elért eredményeket. E tudományos kutatómunka legnagyobb erénye, aktualitása mellett az, hogy ugyanazon módszertani alapokon minden egyes köztársaságban és autonóm tartományban felméréseket végeznek küldöttrendszerünk megnyilvánulási folyamatáról, érvényesüléséről a gyakorlatban. Az egységes kritériumok természetesen maximális összehasonlíthatóságot biztosítanak. Szövetségi szinten ezt a kutatómunkát a Szocialista Szövetség szövetségi közgyűlése kezdeményezte, amit azután elfogadott a többi társadalmi-

politikai közösség is. 1975 óta folyamatban van minden egyes köztársaság és tartomány területén az adatgyűjtés (kérdőívezés kiválasztott közösségekben, elmélyített interjú, a döntéshozatal folyamatának rekonstrukciója, a küldöttek munkájának elemzése). Alapvető cél, kimutatni mennyire demokratikus küldöttrendszerünk döntéshozatali folyamata, milyen viszonyban vannak egymással a küldöttek, valamint dolgozóink és az őket képviselő delegátok. Ugyanakkor választ kell adni azokra a nyílt kérdésekre, amelyek fejlődő demokratikus viszonyrendszerünk nyílt problémáiként jelentkeznek ma: a szükségletek és érdekek összehangolása, a társadalmi-politikai szervezetek helye és szerepe küldöttrendszerünkben, a végrehajtó és igazgató szervek feladatai, az információs rendszerek megfelelő kiépítése, küldöttrendszerünk megnyilvánulása az érdekközösségekben stb.

Dr. Radivoje Marinković megállapította azt is, hogy éppen az említett tudományos kutatómunka bizonyította be, hogy még nem rendelkezünk egységes és eléggé specializált kutatási módszertannal a politikai tudományokban, sőt az empirikus kutatási technikákat is tökéletesíteniünk kellene. A küldöttrendszer országos szintű felmérése során bebizonyosodott, hogy elégtelen szervezettséggel nem lehet megfelelőképpen koordinálni a kutató munkát. Hiányolta a közös vitákat, és rámutatott a fiatal káderek képzésének és a munkába való bevonásának nélkülözhetetlenségére.

Megemlíthetjük, hogy Vajdaság Autonóm Tartomány szinten már elvégeztük a megelőző kutatásokat, majd az empirikus kutatásokat (1977-ben), ami magában foglalta tartományunk községeinek 12 százalékát, és hamarosan befejeződnek a szükséges elemzések is. A döntéshozatal elemzését a községek képviselőházaiban, az érdekközösségek közgyűlésein, VAT képviselőházában végezték. Mintegy 1500 kikérdezett küldöttől kaptunk választ sok-sok időszerű kérdésre egy általános és néhány speciális kérdőív segítségével. A kutatás első kimutatható eredményeibe betekintést nyújt többek között a *Savremenost* 1978/1—2. száma, amely küldöttrendszerünk és az öngazgatású döntéshozatal problémáival foglalkozik.

A kutatómunkát jellemző problémákról, valamint általában a politikai tudományok területén jelentkező módszertani kérdésekkel kapcsolatban felszólalt még dr. Balša Špadijer, dr. Radoslav Ratković és a Politikai Tudományok Karának néhány egyetemista hallgatója is.

A Politikai Tudományok Egyesületének közgyűlése egy újabb tudományos kutatómunka ismertetésével foglalkozott, amelyet a Belgrádi Politikai Tudományok Karának tanárai és hallgatói mutattak be. Dr. Stanislav Grozdanić beszámolt arról a tudományos kutatómunkáról, amelyet legújabban a jugoszláv politológusok egyesülete védnöksége alatt folytatnak hazánk néhány politikai karának munkatársai (Belgrád, Ljubljana, Zágráb, Szarajevó). A téma: A politológusok helye és szerepe az öngazgatású szocialista társadalomban, amelyet már 1978. január 12—14-ig megtartott politológusok III. kongresszusa is megvita-

tott. Jelentősen hozzájárult még a kutatási téma meghatározásához egy egyetemista ekszploratív kutatás is, a Belgrádi Politikai Kar harmadéves hallgatói részéről, az 1976/77. tanév folyamán. (A kutatómunka eredményes levezetéséért a kutatócsoport Októberi-díját érdemelte ki, Belgrád város Képviselőházától és a Belgrádi Egyetemtől, 1977-ben.)

Az alapvető kérdések, amelyekkel e kutatómunka foglalkozik, a következők:

— a társadalomtudományok területén jelentkező társadalmi feltételek és szükségletek, újabb arculatú magasszakképzett és tudományos káderek kiképzésére;

— a politikológus társadalmi, tudományos és szakbeli meghatározása (definiálása), és azon feltételek kimutatása, amelyek affirmálnák a politikai tudományokkal foglalkozó szakemberek szerepét és funkcióit;

— a marxista politikai tudomány és a társadalmi-politikai, valamint az öngazgatási gyakorlat összekapcsolásának szükséglete és lehetőségei;

— a politikai tudományok területén jelentkező felsőoktatási és szakképzési lehetőségek nálunk (a politikai tudományok egyes karainak tantervbeli összehasonlítása, az egyetem megreformálásának problémái);

— a diplomás politikológusok, intézmények és szervezetek problémái a foglalkoztatottság és káderpolitika területén;

— a politikai tudományok egyesületének affirmálása, újabb feladatainak meghatározása;

— a tudományos-kutató és publicisztikai munka helyzete, eredményei és problémái a politikai tudomány területén.

A kutatómunka terve szerint az adatgyűjtést ez év novemberéig kell elvégezni, az adatfeldolgozást és elemzést pedig 1979 májusáig. Az alapvető eredményeket és következtetéseket egy országos szimpóziumon fogják ismertetni a kutatócsoport tagjai, 1979 végén.

A politikai tudomány egyesülete legutóbbi közgyűlésén még meghozta az egyesület alapszabályzatát, és megválasztotta a vezetőség tagjait. Az egyesület elnöke továbbra is dr. Najdan Pašić, a Politikai Tudományok Karának rendes tanára és kimagasló kutatómunkás, publicista a politikai tudományok területén. A közgyűlés döntése értelmében az egyesület al-elnökei: dr. Balša Špadijer, dr. Zlatija Đukić és mr. Žika Kovačević.